

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

Fazlı Kuru, 11/10/2010 tarihinde 12 Eylül 1980 Askeri Darbe döneminde Amasya'nın Suluova İlçesinde Bulunan Et Balık Kurumunda işkence ve kötü muamele gördüğünü belirterek sorumluların cezalandırılması istemiyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulundu. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2011/646 sayılı dosya üzerinden yürüyen soruşturma neticesinde Fazlı Kuru'nun şikâyeti ile ilgili dosya ayrılarak 20/01/2012 tarihinde 2012/16 sayılı görevsizlik kararı ile Suluova Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildi.

Suluova Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma dosyasında müşteki sıfatıyla Fazlı Kuru'nun yanı sıra Musa Koyuncu, Metin İrmak ve Ali Soyal'ın da aynı iddialarla ilgili ifadeleri alındı.

Fazlı Kuru beyanında özetle; 12.09.1980 tarihinden yaklaşık 1,5 hafta sonra Askeri Yönetim tarafından Taşova ilçesinde göz altına alınarak hakkında 765 sayılı TCK'nın 141. ve 142. maddelerinden soruşturma yapıldığını, soruşturma sonucunda Erzincan 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından yargıldığını, yargılanma sürecinde 6,5 ay tutuklu kaldığını ve ilk duruşmada tahliye edildiğini (09.04.1981), tahliye edildikten 1,5-2 ay kadar sonra Taşova ilçesinde yeniden gözaltına alınarak Suluova'da sorgulama merkezi olarak kullanılan Et ve Balık Kurumuna getirildiğini, burada 2,5 ay gözaltında kaldığını, burada kaldığı süre zarfında sistemli şekilde işkenceye maruz bırakıldığını, Filistin askısına asıldığını, çarpmıha gerildiğini, cinsel organına elektrik verildiğini, daha sonra Savcılığa çıkarılarak sorguya sevk edildiğini ancak sorguda serbest bırakıldığını, daha sonra 1982 Anayasası halk oylamasına sunulacağı sırada Anayasaya referandumda hayır oyu verilmesi için bildiri dağıttığı gerekçesiyle tekrar gözaltına alınarak Suluova Et ve Balık kurumuna gönderildiğini, 1,5 ay kadar gözaltında kaldığını, bu süre zarfında da yukarıda bahsettiği şekilde işkencelere maruz kaldığını, söz konusu işkencelerin o tarihte Suluova ilçesinde yüzbaşı olarak görev yapan Atasoy Fitoz, başçavuş olarak görev yapan Burhan Yöntem ve Hüseyin Yavuz isimli polis memuru tarafından aktif şekilde gerçekleştirildiğini, yine en son gözaltına alındığında şüpheli Burhan Yöntem'in gözaltında bulunan diğer şahıslar ile birlikte kendisinin de gözlerini bağlatarak yürüttüğünü ve kendilerine önlerinde bir çukur olduğunu, komut verildiğinde çukurdan atlamaları gerektiğini söylediğini, ancak kendisinin önlerinde herhangi bir çukur olmadığını tahmin ederek komut verildiğinde atlamadığını, bunun üzerine şüphelinin elinde bulunan bir cisim ile iki kez beline vurduğunu, bunun üzerine yere düştüğünü, bacaklarında bir sızıntı olduğunu, çok uzun süre yürüyemediğini ve yürüme probleminin o tarihten beri hayatı boyunca devam ettiğini, 1994 yılında ise rahatsızlığının şiddetlendiğini ve bu tarihten sonra da belden aşağısının felç olduğunu, bu rahatsızlığı ile ilgili olarak 1994 yılına kadar herhangi bir tedavi görmediğini, 1994 yılında ise şimdiki adı Ankara Araştırma Hastanesi olan o tarihteki Ankara Trafik Hastanesinde tedavi gördüğünü, bu olaylar nedeniyle fiziksel sağlığını kaybettiğini belirterek şüphelilerden şikayetçi olduğunu belirtti.

Musa Koyuncu beyanında özetle; 1980 darbesinden sonra 1982 ya da 1983 yılı içerisinde Taşova ilçesinde sol grupların eylemlerine katıldığı gerekçesiyle gözaltına alınarak Suluova'ya getirildiğini, burada Et ve Balık Kurumunda 22 gün gözaltında kaldığını, bu süre içerisinde cinsel organına elektrik verildiğini, bileklerinden bağlanmak suretiyle asıldığını, kafasından araba lastiği geçirilip gözleri bağlı vaziyette yere düşürüldüğünü, ayaklarına cop ile birçok kez vurulduğunu, bu olaylardan dolayı kalıcı bir rahatsızlığının olmadığını, gözaltı süresinin sonunda ise Amasya Ağır Ceza Mahkemesinde yargıldığını ve beraat ettiğini, kendisine bu şekilde kötü muamelede bulunan şahıslardan şikayetçi olduğunu belirtti.

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

Ali Soyal beyanında özetle; 1980 yılında askeri darbe olduğunda Taşova ilçesinde öğretmen olarak görev yaptığını, o tarihlerde meydana gelen bir cinayetten dolayı kendisinin de gözaltına alınarak Suluova ilçesinde bulunan Et ve Balık Kurumuna gönderildiğini, burada gözlerinin bağlandığını, sopa ve yumruk ile vücudunun değişik yerlerine vurulduğunu, buradaki işkencelerin Atasoy Fitoz tarafından gerçekleştirildiğini belirterek şikayetçi olduğunu belirtti.

Metin İrmak beyanında özetle; 1980 döneminde TÖB-DER isimli derneğin yöneticisi olduğunu, bu nedenle gözaltına alındığını, 1980-1982 yılları arasında uzun süre Suluova Et ve Balık Kurumunda gözaltında kaldığını, burada cinsel organına elektrik verildiğini, Filistin askısına asıldığını, kafasından araba lastiği geçirilerek falaka olarak tabir edilen dayağa maruz bırakıldığını, bazen kıyafetli bazen de çıplak şekilde soğuk suya atıldığını, bu olaylar nedeniyle öğretmenlikten ihraç edildiğini, psikolojik olarak bu yaşadıklarını hayatı boyunca taşıdığını belirtti.

Suluova Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma esnasında Genelkurmay Başkanlığına müzekkere yazılarak, Suluova Et ve Balık Kurumunun 1980-1983 tarihleri arasında sorgulama merkezi olarak kullanılıp kullanılmadığı, kullanılmış ise burada görev yapan görevlilerin açık kimlik, adres ve görev bilgileri ile şüpheliler Burhan Yöntem ve Atasoy Fitoz'un açık kimlik ve adres bilgileri soruldu. Genelkurmay Başkanlığının 18/09/2012 tarihli cevabi yazısında bahsi geçen tarihler arasında Suluova Et ve Balık Kurumunun Sıkıyönetim Komutanlığınca sorgulama merkezi olarak kullanılıp kullanılmadığına ilişkin bir bilgi veya belgeye rastlanılmadığı bildirildi.

Şüpheliler ile ilgili olarak ise Atasoy Fitoz'un 02/07/1980-20/09/1984 tarihleri arasında Amasya 15. Piyade Tugayı emrinde yüzbaşı olarak, Burhan Yöntem'in ise aynı yerde kıdemli başçavuş olarak 12/07/1979-04/07/1983 tarihleri arasında görev yaptığını bildirildi.

Yine savcılık tarafından yapılan araştırma neticesinde dosyaya;

Müşteki Fazlı Kuru'nun Erzincan Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 1981/100 esas 1981/267 karar sayılı dosyasında 21/11/1980-29/12/1980 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, 29/12/1980 tarihinde tutuklandığı, 09/04/1981 tarihinde ise tahliye edildiği;

Müşteki Ali Soyal'ın Erzincan Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 1985/108 esas 1985/61 karar sayılı dosyasında 23/03/1982-21/04/1982 tarihleri arasında gözaltında kaldığı, 21/04/1982 tarihinde tutuklandığı, 18/10/1982 tarihinde ise tahliye edildiği;

Müşteki Musa Koyuncu'nun Erzincan Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesinin 1987/60 esas 1988/20 karar sayılı dosyasında yargılandığı, ayrıca Taşova Asliye Ceza Mahkemesinin 1979/75 esas 1982/302 karar sayılı dosyasında 19/12/1978 tarihinde tutuklandığı;

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

Müşteki Metin Irmak'ın ise Erzincan Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesinin 1985/145 esas 1985/66 karar sayılı dosyası kapsamında 18/09/1980, 17/10/1980 ve 28/05/1981 tarihlerinde tutuklandığı, 15/05/1985 tarihinde ise tahliye edildiğine dair evraklar geldi.

Şüpheli Burhan Yöntem savunmasında; 1980-1983 yılları arasında Amasya ili Suluova ilçesinde bulunan Et ve Balık Kurumunda astsubay olarak görev yaptığını, bahsi geçen kurumun belirtilen tarihlerde yalnızca bodrum katının gözetim evi olarak kullanıldığını, diğer bölümlerinin ise kurum tarafından kendi hizmetlerinde kullanıldığını, bu nedenle buranın sorgulama merkezi olarak kullanılmadığını, müştekileri tanımadığını, kendisinin belirtilen tarihlerde Et ve Balık Kurumunda gözetim evinden sorumlu astsubay olarak görev yaptığını, kendisinin bu süre zarfında herhangi bir işkence olayına şahit olmadığını ve bu şekilde herhangi bir olaya karışmadığını belirterek üzerine atılı suçlamayı kabul etmedi. Şüpheli Atasoy Fitoz da benzer şekilde ifade verdi.

Soruşturma neticesinde Amasya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 15/11/2013 tarih ve 2013/1820 sayılı iddianame ile Burhan Yöntem ve Atasay Fitoz hakkında "efrada sui muamele" suçundan cezalandırılmaları istemiyle Amasya Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı ve 02/12/2013 tarihinde düzenlenen Tensip tutanağı ile yargılamaya başlandı.

İddianamede Müşteki; Metin Irmak, Fazlı Kuru, Metin Soyal ve Musa Koyuncu olarak belirtildi.

Amasya Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılamada aynı ifade ve beyanlarda bulunan müştekiler, sanıklardan şikayetçi olduklarını belirterek davaya katılma talebinde bulundular. Müşteki katılma talebi Mahkeme tarafından kabul edildi. Sanıklar ise iddia olunan suçlu işlemelikleri yönünde savunmada bulundular. Yargılama sonunda Amasya Ağır Ceza mahkemesi tarafından 2013/269 E. 2015/187 K. No'lu ilam ile 02/10/2015 tarihinde davanın ZAMANAŞIMI NEDENİYLE DÜŞÜRÜLMESİNE karar verildi.

Bu karara karşı katılan Metin Irmak, Fazlı Kuru, Metin Soyal ve Musa Koyuncu vekilleri tarafından 05/01/2016 tarihli dilekçe ile karara karşı Yargıtay nezdinde itirazda bulunuldu. Bu dilekçede birçok konunun yanı sıra öz olarak insanlığa karşı suçlar anlamında zamanaşımının işleyemeyeceği belirtildi. Dilekçede aynı zamanda dava konusu işkencelerin yaşandığı yer ile ilgili ayrıntılı bilgilere de yer verildi.

Katılanlar Vekili Av. Mehmet Horuş imzalı dilekçenin ilgili kısmı;

"...Darbe suçunun icra eylemleri içinde çok sayıda kamu binası da işkence merkezi olarak kullanılmıştır. Bu işkence merkezi olarak kullanılan binalar arasında dönemin Et Balık Kurumu binaları dikkat çekmektedir. Devrimci 78'liler Federasyonu arşivinde yapılan araştırmalardan özellikle Ankara, Amasya-Suluova, Ordu-Fatsa, Ünye ve Kastamonu'da bulunan Et Balık Kurumu binalarının sistematik işkence merkezi olarak darbecilere tahsis edildiği ve on binlerce insanın buralarda işkence ve insanlık dışı muamelelere maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Ankara'da 12 Eylül döneminde DAL olarak bilinen işkence merkezinde Ankara Emniyet Müdürlüğü binası bitişiğinde bulunan Et Balık Kurumu binasının kullanıldığına dair delil niteliğinde TBMM darbeleri araştırmaları komisyonu tutakları incelenebilir.

BELLEK MÜZESİ

TARİHSEL ADALET İÇİN BELLEK MÜZESİ

Fatsa'da Et Balık Kurumu binaları Fatsa Liman işletmesi kenarında kurulmuştu. Şu anda yıkılmış olan bina, Ordu-Samsun karayolu üzerindedir. Fatsa'dan Ünye Samsun istikametine giderken elekçi deresini geçince başlayan liman işletmesinin içine konumlandırılmıştı. Bina gözetim evi olarak kullanılmazdan önce; Balık konservesi ağırlıkta olmak üzere, Et ve Tavuk işlemekteydi. 12 Eylül askeri darbesinden sonra operasyon için gelen Bolu komando tugayı burayı işgal etti. Et-Balık böylece bir askeri garnizona dönüşmüş oldu. İşletmeye ait barakalar asker yatak hanesi durumuna getirildi. Bunun yanında bahçesine sahra çadırları kuruldu. İdare binası Asker-Polis idaresi durumuna (Karakol'a) dönüştürüldü. Bina içindeki bir bölüm gözaltına alınacaklar için hücre durumuna getirildi. Bu amaçlı kullanılan 15 hücre ve 1 adet sorgu odası vardı. Hücreleri bir kısmı limanın yükleme bölümüne nazırdı. Sorgusu bitenler için 3 ayrı koğuş oluşturulmuştu. Koğuşlar ranzasız yataksız devasa odalardı. 300 ile 1000 kişi arasında değişen sayılar oluşurdu. İşlemleri bitenler tutuklanmak üzere bir başka gözetim evi olan Perşembe Eğitim enstitüsüne oradan Ordu Efirli ceza ve tutuk evine yollanırdı. Ordu da ceza evinin durumuna göre Amasya Askeri ceza evlerine sevk edilirdi. Fatsa 11 Temmuz 1980'den itibaren 1984'e kadar süren zaman içinde bir dizi operasyona sahne oldu. Bu tam bir insan avıydı. 15-35 arasındaki tüm Fatsalılar gözetime alındı. Binlerce insan Et-balık kombinasında işkence gördü. Bunun yanında Jandarma-Polis karakolları ve karakol durumuna getirilen okullar, Camiler işkence hane olarak kullanıldı. Geçtiğimiz yıl bu bina yıkıldı.

Et Balık Kurumu işkencelerine bir örnek de Kastamonu'daki kurum binasıdır. Ülkemizin yetiştirdiği önemli aydınlardan biri olan Rifat ILGAZ, 12 Eylül darbesi döneminde bu arada diğer pek çok insan gibi kötü muameleye bu binada maruz kalmıştır. Rifat ILGAZ'ın gözaltı ve sorgu sürecinden yaşadıklarını anlatan "Kırk Önce, Kırk Yıl Sonra" adlı kitabında anlatmıştır.

Amasya Suluova Et Balık Kurumu'ndaki işkencelerde binlerce kişi insanlığa karşı suça maruz kalmıştır. Dava dosyasına sunduğumuz işkence merkezi olarak kullanılan binanın şu andaki halini gösteren kroki ve fotoğraflar bu binanın bir sistematik işkence merkezi olarak kullanıldığını ispatlamaya yeterlidir. Suluova Et Balık Kurumu binaları, 12 Eylül darbesi sırasında darbecilere tahsis edilmiş olup bu binalarda insanlığa karşı suçlar işlenmiştir. Bu binalarda insanlara işkence yapılırken işletmeler de faaliyetlerine devam etmiştir..." şeklindedir.

Dosya halen Yargıtay'da.